

ПРОГРАМА З КОНСТРУЮВАННЯ ДЛЯ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ВАДАМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Продовження. Поч. див. у № 8 (2016)

Ю. В. Рібцун*, м. Київ

Дошкільня — важливий період у розвитку всіх психічних процесів дітей — сприймання, уваги, пам'яті, уяви, мислення та мовлення, емоційно-вольової та особистісної сфер, загальної, ручної та пальчикової моторики. Однією з форм усебічного гармонійного розвитку дитячої особистості, зокрема і з мовленнєвими вадами, є конструктивна діяльність, що має на меті створення цілісних об'єктів з окремих елементів різних матеріалів, розвиток технічних здібностей дошкільників, їхніх винахідницьких умінь і якостей, стимулювання мовленнєвої активності з одночасним удосконаленням усіх складових мовлення (фонетики, фонематики, лексики, граматики, зв'язного мовлення).

■ Ю. В. Рібцун

Види роботи	Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
Майстровиті Пізнайки		
<i>Підготовчий етап</i>		
Пальчикова гімнастика та самомасаж	Удосконалення координації «око — рука». Розвиток м'язів очних яблук, шиї, тулуба, передпліччя, пальців, зорового сприймання, уваги та пам'яті, мисленнєвих операцій порівняння, співставлення, аналізу, ритміко-інтонаційної складової, діалогічного зв'язного мовлення. Виховання зосередженості	<ul style="list-style-type: none"> • Виконує вправи пальчикової гімнастики, самомасажу (під вербальний, віршований, музичний супровід, із використанням пальчикових ляльок і без них; • під керівництвом педагога працює з крупами (сортування)

* Ю. В. Рібцун, старший науковий співробітник, доктор філософії в галузі педагогіки, старший науковий співробітник лабораторії логопедії Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

Види роботи	Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
Логіко-математична діяльність	<p>Уточнення знань основних сенсорних еталонів (колір, форма). Розвиток зорового, слухового сприймання, уваги та пам'яті, мисленневих операцій аналізу, синтезу, порівняння, співставлення, класифікації, узагальнення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, рухового прогнозування, оптико-просторового орієнтування, окоміру, дрібної моторики. Виховання інтересу до розмаїття форм навколишнього світу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Вміє лічити</i> в межах 10, використовуючи пряму кількісну чи порядкову лічбу; • <i>розкладає</i> предмети в порядку збільшення чи зменшення (висота, довжина, ширина); • <i>володіє</i> практичними та сенсорними способами прикладання, накладання, вимірювання; • <i>класифікує</i> фігури за формою, кольором, величиною; <i>визначає</i> зайву фігуру в ряду; • <i>продовжує</i> розпочатий педагогом ряд (візерунок) з геометричних фігур; • <i>виконує</i> абстрактну чи предметну аплікацію з геометричних фігур
Основний етап		
Робота з кубиками, розрізними картинками, пазлами	<p>Удосконалення аналітико-синтетичної діяльності. Розвиток зв'язного монологічного мовлення. Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, пальчикової та ручної моторики. Виховання інтересу до складання сюжетних зображень</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Складає</i> симетричні та асиметричні предметні зображення з 6–8 частин, розрізаних по горизонталі, вертикалі, діагоналі, візуально; • <i>складає</i> предметні та сюжетні зображення з пазлів; • <i>розглядає</i> сюжетну картинку, <i>складає</i> зв'язну розповідь за її змістом (з опорою на навідні запитання та без них); • <i>обертає</i> кубик, відшукуючи потрібну частину зображення, <i>ставить</i> кубик так, щоб знайдена частина була зверху та доповнювала зображення; • <i>складає</i> цілісне сюжетне зображення з 9–12 частин; • <i>розповідає</i> казку чи <i>переказує</i> сюжет мультиплікаційного фільму, особливу увагу приділяючи складеному фрагменту
Робота з мозаїкою	<p>Вправління у викладанні візерунків і зображень різної складності. Розвиток ритміко-інтонаційної складової, зв'язного мовлення, мисленневих операцій, оптико-просторового орієнтування, рухового самоконтролю, уяви, творчих здібностей. Виховання інтересу до творчості, бажання доводити розпочату справу до кінця</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Викладає</i> предметні та сюжетні зображення (за зразком, власним задумом); • <i>заповнює</i> всю робочу основу візерунком; • <i>вміє</i> гармонійно поєднувати кольори

Види роботи		Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
Робота з будівельним матеріалом	Великий будівельний матеріал	<p>Удосконалення вміння працювати з великим будівельним матеріалом.</p> <p>Уточнення експресивного словника якісних прикметників (широкий — вузький, довгий — короткий, високий — низький), прислівників на позначення антонімів (вгорі — внизу, праворуч — ліворуч, далеко — близько, високо — низько).</p> <p>Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, загальної, ручної та пальчикової моторики.</p> <p>Виховання уважності під час побудови споруд</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ознайомлюється</i> з архітектурними пам'ятками, будівлями (на екскурсіях, під час розглядання сюжетних картинок, фотографій); • <i>розставляє</i> на килимі елементи будівельного матеріалу, <i>поєднує</i> їх в єдину споруду; • <i>доповнює</i> споруди викидним матеріалом; • <i>планує</i> свою діяльність; • <i>виокремлює</i> етапи роботи; • <i>контролює</i> та <i>оцінює</i> результати поетапного виконання завдання (спираючись на малюнки, фотографії, ілюстрації, креслення, схеми); • <i>проявляє</i> самостійність, винахідливість та ініціативу в конструктивній діяльності; • <i>доводить</i> розпочату справу до кінця; • <i>використовує</i> будівельний матеріал у сюжетно-рольових іграх
	Настільний будівельний матеріал	<p>Ознайомлення з новими елементами будівельного матеріалу, їх властивостями.</p> <p>Формування вміння уявляти майбутню будівлю в цілому, добирати для її створення необхідний матеріал і деталі, конструювати з окремих частин і деталей цілісний предмет.</p> <p>Формування вміння знаходити вдалі конструкторські рішення на основі вміння планувати процес створення будівель.</p> <p>Уточнення уявлень про еталони форм.</p> <p>Збагачення досвіду спілкування у плануванні та реалізації спільного задуму.</p> <p>Удосконалення вміння самостійно аналізувати задані умови, встановлювати структурно-функціональні зв'язки, простежувати залежність будівель від їх практичного значення і спорудження відповідно до певних умов.</p> <p>Уточнення експресивного антонімічного словника на матеріалі самостійних частин мови (широкий — вузький, довгий — короткий, високий — низький; вгорі — внизу, праворуч — ліворуч, далеко — близько, високо — низько; ближче — далі, вище — нижче).</p> <p>Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, загальної, ручної та пальчикової моторики, координації, узгодженості дій обох рук, правильної постави.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Із заплученими очима <i>впізнає</i> на дотик деталі будівельного матеріалу, <i>називає</i> їх (зокрема брусок, циліндр, напівциліндр, арку, конус); • <i>встановлює</i> ознаки схожості та відмінності між деталями (висота, ширина, довжина, товщина); • <i>цілісно сприймає</i> зразки будівлі, <i>аналізує</i> їх, виділяючи та називаючи частини, деталі складових, визначаючи, називаючи функціональне призначення та просторове розміщення; • <i>має уявлення</i> про симетричні та асиметричні споруди, конструює їх (за завданням педагога та самостійно); • <i>розуміє</i>, що стійкість будівель залежить від способу їх розміщення на площині; • <i>простежує</i> залежність конструкторських властивостей деталей від їх форм; • <i>уявляє</i> форму, величину та конструкцію своєї майбутньої будівлі; • <i>співвідносить</i> елементи будівель з їх графічним зображенням; • при побудові будівель <i>відтворює</i> на площині (фланелеграфі чи магнітній дошці) моделювання простору; • <i>споруджує</i> будівлі за об'ємним та / чи площинним зразком, використовуючи різний матеріал; • <i>відчуває</i> пропорції та симетрію деталей будівлі, за потреби обираючи елементи близької кольорової гами; • <i>збільшує</i> (зменшує) параметри (висоту, довжину, ширину) будівель;

Види роботи	Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
	<p>Виховання позитивних особистісних рис (старанності, терплячості, організованості, наполегливості, акуратності, дисциплінованості, стриманості, відповідальності, винахідливості).</p> <p>Виховання культури праці, почуття колективізму, уміння уникати конфліктів, загальнолюдських цінностей (взаємоповаги, доброти, толерантності).</p> <p>Виховання душевної теплоти і ласки, чуйного та уважного ставлення до близьких</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>будує</i> із запропонованих деталей і самостійно добираючи необхідний матеріал, використовуючи різні способи поєднання елементів будівель (за зразком, малюнком, фотографією, вербальною інструкцією, алгоритмом, план-схемою, власним задумом); практично-дослідним шляхом <i>вибирає</i> найбільш вдалий спосіб побудови, доводить доцільність своєї думки; • <i>планує</i> свою діяльність, <i>виокремлює</i> етапи роботи, <i>контролює</i> та <i>оцінює</i> результати поетапного виконання завдання (спираючись на малюнки, фотографії, ілюстрації, креслення, схеми); • <i>доводить</i> розпочату справу до кінця; • <i>коментує</i> етапи та результати своєї роботи, користуючись фонетично, лексично та граматично правильним зв'язним мовленням; • <i>розмірковує, обґрунтовує, доводить і відстоює</i> правильність свого міркування, використовуючи сурядні та підрядні сполучники (<i>і, тому що..., якщо..., то...</i>); • <i>називає готові</i> конструкції; • <i>об'єднує</i> кілька споруд одним задумом; • із задоволенням <i>бере участь</i> у спільній конструктивній діяльності, створюючи колективні будівлі, оцінюючи їх надійність, міцність, зовнішню привабливість, оригінальність, дотримуючи етичних норм спілкування
<p>Робота з площинним конструктором</p>	<p>Формування вміння викладати цілісне площинне зображення.</p> <p>Закріплення назв геометричних фігур.</p> <p>Розвиток сприймання, уваги та пам'яті різних модальностей, аналітико-синтептичної діяльності, оптико-просторового орієнтування, коментувального зв'язного мовлення.</p> <p>Виховання вміння доводити розпочату справу до кінця</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Виражає</i> позитивне ставлення до конструктивної діяльності; • із заплющеними очима на дотик <i>впізнає</i> знайомі геометричні фігури, <i>називає</i> їх; • <i>викладає</i> візерунки з геометричних фігур, чергуючи елементи (круг — квадрат — трикутник — круг — квадрат — трикутник); • <i>доповнює</i> цілісне зображення, вставляючи в отвори потрібні фрагменти; • <i>аналізує</i> предметні зображення, <i>називає</i> складові, <i>продумує</i>, які саме форми доречніше використати у цьому випадку; • <i>викладає</i> зображення з опорою на зразок, за вербальною інструкцією педагога; • <i>замінює</i> одні фігури іншими, зберігаючи цілісність конструкції

Види роботи	Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
Робота з папером	<p>Закріплення знань та уявлень про властивості паперу, прийоми роботи з ним.</p> <p>Спонування до виготовлення паперових посібників до занять, сувенірів для батьків, педагогів, дітей молодших груп.</p> <p>Вправлення в згинанні, складанні, розгладжуванні, склеюванні паперу, виготовленні поробок з урахуванням просторового взаєморозташування частин.</p> <p>Удосконалення вміння виготовляти вироби за шаблоном, вирізувати деталі по контуру.</p> <p>Уточнення експресивного словника якісних прикметників (рівний — зім'ятий, широкий — вузький, довгий — короткий), дієслів (м'яти — розгладжувати, закривати — відкривати, рвати — склеювати, різати — приклеювати) на позначення антонімів.</p> <p>Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, чуття кольору та ритму, фантазії, ручної та пальчикової моторики.</p> <p>Виховання інтересу до роботи з кольоровим папером, уміння проявляти творчість і фантазію в оформленні своїх поробок.</p> <p>Виховання бажання дарувати власноруч виготовлені вироби з паперу рідним та друзям</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має уявлення</i> про важливість економного використання паперу; • самостійно <i>добирає</i> папір відповідного формату, цупкості, форми, кольору; • <i>називає</i> предмет, <i>аналізує</i> його будову, <i>визначає</i> основні частини, <i>визначає</i> їх форму за подібністю до основних геометричних фігур, <i>визначає</i> відносну величину частин (більше — менше, ширше — вужче); • рухом рук від себе: <ul style="list-style-type: none"> ✓ складає аркуш паперу навпіл (круг по діаметру, прямокутник — по горизонталі, квадрат — по діагоналі); ✓ ділить квадратний аркуш паперу на 16 однакових частин; • <i>складає</i> книжечку з паперу; • <i>вміє робити</i> паперову «гармошку»; • <i>виготовляє</i> об'ємні та пласкі паперові вироби естетично привабливого вигляду; • <i>домагається</i> в роботі найкращого поєднання кольорів; • <i>вміє користуватися</i> клеєм, скріплює ним окремі деталі поробки; • <i>наклеює (домальовує)</i> окремі елементи (очі, носик, вуха, вуса тощо); • <i>вміє безпечно користуватися</i> ножицями, <i>вирізує</i> деталі по контуру, за готовим шаблоном; • <i>пояснює</i> значення перлин усної народної творчості (з допомогою педагога) (наприклад, прислів'я: «Хто не хоче, каже, що не вміє»)
Робота з природним матеріалом	<p>Удосконалення вміння передавати в поробках різні образи.</p> <p>Активізація мовленнєво-пізнавальної діяльності.</p> <p>Розширення уявлення про флористику.</p> <p>Закріплення способів з'єднання окремих частин.</p> <p>Удосконалення вміння складати просту композицію з поробок за літературними творами.</p> <p>Уточнення експресивного словника якісних прикметників на позначення антонімів (широкий — вузький, довгий — короткий, твердий — м'який, гладенький — шорсткий).</p> <p>Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленневих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, чуття кольору, фантазії, ручної та пальчикової моторики.</p> <p>Виховання любові та бережливого ставлення до природи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє та називає</i> елементи природного матеріалу; • <i>визначає</i>, з якого дерева (куща) той чи інший плід (листочок) або де росте овоч (під землею, на огудинні, на кущику); • <i>збирає, засушує</i> природний матеріал під керівництвом педагога, <i>розкладає</i> у ємності, <i>використовує</i> під час виготовлення поробок; • <i>викладає</i> орнаменти з природних матеріалів (різні за формою листочки); • <i>розглядає</i> поробки, виготовлені педагогом або вихованцями старших груп; • <i>помічає</i> схожість окремих елементів природного матеріалу на складові предметів (видуте яйце — тулуб пінгвіна); • <i>визначає</i> елемент природного матеріалу, відмічаючи, якої саме форми та розміру матеріал найбільш вдало підійде для певного виробу; • <i>поєднує</i> частини і деталі виробів за допомогою клею, пластиліну, дроту, паличок, гілочок;

Види роботи	Освітні, розвивальні та виховні завдання	Очікувані результати
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>розповідає</i> про свою поробку (з опорою на на-відні запитання педагога); • <i>використовує</i> поробку як сувенір або для розгортання сюжету в іграх; • <i>виготовляє</i> сюжетні композиції з природних матеріалів за зразком або власним задумом; • <i>дотримує</i> під час роботи правил безпечної поведінки
Робота із викидним матеріалом	<p>Формування усвідомлення цінності дитячої діяльності шляхом виготовлення потрібних речей із непотрібних предметів. Закріплення вміння моделювати наявні та придумані об'єкти з урахуванням просторових міжпредметних відношень. Заохочення до виготовлення ялинкових прикрас, прикрас для групи чи дитсадка. Ознайомлення з властивостями поролону. Вправлення у склеюванні частин іграшки, виготовлення їх міцними та стійкими. Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ймовірного зорового прогнозування, рухового самоконтролю, чуття кольору, фантазії, естетичного смаку, ручної та пальчикової моторики.</p> <p>Виховання відчуття задоволення від роботи та її результатів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має уявлення</i> про викидний матеріал, його властивості, художньо-виражальні можливості; • <i>розглядає, аналізує та порівнює</i> фабричні та саморобні іграшки, <i>усвідомлює</i> відмінності між виробничою діяльністю дорослих та конструктивною діяльністю дітей; • <i>помічає, добирає й використовує</i> викидні матеріали різної форми та кольору, придатні до створення конструкцій; • <i>вміє добирати</i> потрібний матеріал залежно від задуму і призначення виробу; • <i>використовує</i> готові форми (коробки, ко-тушки, пляшечки, циліндри, стрічки) для виготовлення виробів (меблів, транспорту, іграшок); • <i>виготовляє</i> іграшки з викидного матеріалу, <i>прагне</i> до художньої завершеності виробів; • <i>володіє</i> різними способами з'єднання, склеювання окремих частин, обклеювання виробів папером (з допомогою педагога та самостійно)
Робота зі снігом чи піском	<p>Удосконалення вміння передавати в будівництві характерний образ будівлі, втілювати в конструктивній діяльності естетичне оформлення. Збагачення імпресивного та уточнення експресивного словника якісних прикметників (широкий — вузький, довгий — короткий, високий — низький) на позначення антонімів.</p> <p>Розвиток зорового сприймання, уваги та пам'яті, оптико-просторового орієнтування, мисленнєвих операцій порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, ручної та пальчикової моторики, творчих здібностей.</p> <p>Виховання навичок безпечної поведінки зі снігом і піском</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розглядає</i> ілюстрації будівель зі снігу та піску; • <i>використовуючи</i> прийоми приплескування, пригладжування, зрізання, <i>будує</i> з піску чи снігу окремі предмети чи цілісні сюжетні композиції: <ul style="list-style-type: none"> ✓ дороги, тунелі, траси, мости; ✓ зоопарк, ферму, пташиний двір; ✓ дитячий майданчик для ляльок із клумбами, лавами, доріжками; ✓ палаци, міста зі скверами, будинками, гаражами, підземними переходами; • <i>використовує</i> в будівництві пластини з фанери різного розміру та форми, природний (корінці, гілочки, камінці, мушлі тощо), викидний (шматочки шпагату, тасьми, трубочки, поролон, пластмасові та металеві коробки, баночки) матеріал, виготовлені власноруч поробки, дрібні іграшки

Отже, у кожній віковій групі розв'язують свої специфічні завдання, однак конструктивна діяльність допомагає розвивати конструктивні здібності всіх дітей, виховувати інтерес до техніки, розвивати образне сприймання, логічне

мислення, удосконалювати окомір, зорово-рухову координацію, розширювати сенсорний досвід, удосконалювати всі складові мовлення дошкільників. ■